

ఓం

ముక్తిశ్వరశతకము.

ముదిగొండి బసవయ్య శాస్త్రిచేతను
కొండపల్లి లక్ష్మణపెరుమాళ్లరావు చేతను
రచియింపఁబడి

గరిజే సత్యనారాయణచే
బ్రచురింపఁబడియె.

బెజవాడ వాణీ ముద్రాక్షరశాలయందు
బి. కే. స్వామిచే
ముద్రింపఁబడియె.

శ్రీ

శ్రీసద్గురభ్యానము

ఓం

ముక్తిశ్వర శతకము.

మత్స్యజగద్విరూప నిబుధః శ్రేణుశ్రీపాణివా
కామక్రోధమదాద్యోప్రకరణితోదతి సద్రతి కా
భూనానంగమరాదనంధితిహృత్స్థానాబ్జ లోకేష్వర
శ్రీముద్వీరపూర్ణివాస వారి గంగీనాథ ముద్వీరా.

శా.సేనల్ స్తుతులు నతుల్ గృతులు నిష్కర్షద్రవభావము బే
రాసల్ వర్ణనచేయఁ బూనుటకు నామ్నాయంబులే క్రిందుహిం
సాధింపఁగె లేక యుండి నిక మాంకా నెప్పుఁ బూనె రసా
భాసం జాటకె కాక నే మయిన నిధారింబె ముక్తిశ్వరా. 2

మ. కపితామాధురి మెచ్చి భూధవులు సత్కారుంబుల జేయఁ గా
దవన్ బండితు లీరసజ్జలెకు వంహ్వా యంచు శ్లాఘించి గా
రినమఁ గూర్చంగఁ గా దింకే నున ముఖప్రత్యక్షనాథంబు స
ప్రవమఁ బద్యశీలంబుగా నలుప నిచ్చుల్ నుచ్చ ముద్వీరా. 3

మ. సరసం బంచు విలాస మంచు మొదలే • చాతుర్య మేపార న
 క్కటకుమాళినబూతుబద్యములఁ జుక్క బెట్టి పొత్తుంబుగా
 దొరలుం దాతలమెప్పుకోలునకు నెంతో నోరు పాడ్చేయుకం
 టె రసంబో విరసంబో చెప్పితిమి నిన్నే నమ్మి ముక్తిశ్వరా. 4

మ. రస మెట్లున్నను లక్షణంబుననె శాస్త్రంబందో భావోక్తి నో
 దొసఁగుల్ చాలఁ బొసంగవచ్చు నయిన • దోషము మాసి స్తన
 ప్రస్థితీ దాఁ బరుసంబునఁ గలసి స్వార్థం బైనలోహస్థితీ
 బస గాంచఁ గల దీకృతీంద్రము శుచిత్వం బంది ముక్తిశ్వరా. 5

శా. అంతో యింతయొ గానమో కవనమో • యభ్యాసమై సజ్జన
 స్వాంతంబుల్ చిగురింప నీస్తుతి రసాస్వాదంబుగాఁ గూర్చి ని
 శ్చింతఁ గాత్రము జంత్రముం గలిపి దృష్టి న్నిపదాబ్జంబులఁ
 గంతుల్ వేయఁ బాటఁ బాడ నిక జన్మం బున్న ముక్తిశ్వరా.

శా. ఓ కల్యాణగుణాకరా పురహరా • యో భక్తసంరక్షకా
 యో కారుణ్యమయస్వరూప వరదా • యో దైత్యవిధ్వంసక
 యో కంజాప్తశశంకవహ్నినయనా • యో మోక్షసంధాయకా
 యో కైలాసనివాస దోషహరణా • యో దేవ ముక్తిశ్వరా. 7

శా. దైవ్రాత్మంనుడ వంచు భక్తజనసంత్రాణుండ వంచుఁ గృపా
 భావంబుఁ వెలిఁ బుచ్చువాడ వంచుఁ • బల్మారు నీభక్తులు
 గైవారంబులు నేయుచుంటఁ గని నిక్కంబంచు ధైర్యంబునఁ
 దేవా నిన్నెద నమ్మి నిత్యమును భక్తి గొల్తు ముక్తిశ్వరా. 8

మ. జగ మ్ పద్మము పుట్టె నీహృదయకాసారంబునఁ దాన నా
 నిగమంబుల్ నిగమాంతముల్ విరిసి తేనెల్ వాఱ భృంగాళినాఁ
 దగునీభక్తగణంబు తన్నధువు నాస్థఁ గ్రోలి నీనామ మిం
 పుగ గానం బొనఁచుకంటఁ గలదే • పుణ్యంబు ముక్తిశ్వరా. 9

మ. ప్రకృతిప్రాభవహేతుభూత మగుదీప్యచ్ఛక్తి సద్ధాంగమం
దకలంకప్రతిభా భరించి తగ నిర్వాప్యజానుకంపామతిన్
సకలస్థావరజంగమాత్మకజగత్సంతానపారీణతా
ప్రకటప్రక్రియ విస్తరించితివి నిన్ + భావించు ముక్తిశ్చరా. 10

శా.గో కాధీశుండవై సమస్తమునిసుశ్లోకుండవై యుండునీ
వే కించిత్ జ్ఞానిబోలె భిక్షుకుండ వై + తే నీకు దానుండ నా
నా కీసంపద శేల తుచ్ఛసుఖసంధానంబు లేలా భవ
హ్లోకజ్ఞానము సద్విరాగమును జాటు జమ్ము ముక్తిశ్చరా. 11

శా.యాకల్ లంచ మొసంగ లే నతిదరిద్రుండ న్నిను గాంచువి
ద్యాకౌశల్యము లేకు లేదు తనుదార్థ్యం బైన బుణ్యస్థలల్
నాకుం బోవంగ నింక నే నునుచు ని + స్థాక్షింతు మోక్షంబు ని
త్యాకారా మిక నీ వెఱుంగని ప్రమేయం బెన్ది ముక్తిశ్చరా. 12

మ.జననం బుదినదాది దుష్కృతము లశ్రాంతింబు గావించుచున్
దినముల్ పుచ్చుచునుంటి నింతదనుకన్ + దేనా భవన్తివ్యమూ
ర్తిని నే నెవ్వధి గాంచ నేర్తు నధికార్తి గుండగఁ జాల నిం
క ననున్ బ్రోవంగ రమ్మ భక్తజనరత్నదక్ష ముక్తిశ్చరా. 13

శా.ఇదే యుంటివో యెందు నుంటి వొకొ నాకీ పెందు గాన్పింప వీ
యాంనోశంబునప్రమందె డెదము మహాత్మా! సత్కృపఁ బూనియ
స్సందజ్ఞానము నా కొసంగు మిక నేసందేహమున్ లేక యా
నందంబున్ గొని నీదుసన్నిధి జెందన్ వత్తు ముక్తిశ్చరా. 14

మ. పరలోకైకసుఖంబు నొందుటకునై + వాంఛించితిన్ గాని త
త్పరతే గర్భచయాతిబద్ధుడను నే + బంచాగ్నిమధ్యంబునన్
జరకాలంబు దపంబు జేయ గలనా + చిద్రూప సర్వేశ నీ
చరణాబంబుల నమ్మియుంటి నిక మోక్షం బిమ్ము ముక్తిశ్చరా. 15

శా॥ సర్వారిష్టము సర్వకిల్బిషవిలాసస్థాన మాద్యంతరు
 పుర్వార్థలము దుఃఖమూలము మహాత్మాతానుభూతంబు ను
 ర్గర్వోత్కంఠము దేహయాత్రను బాసార్పణ జాల మెక్కింతయున్
 నిర్వాణంబును నా కొసంగుము దయన్ • నేవెందు ముక్తిశ్వరా॥

మ. నిను నిందింపుచు నీకథల్ వినక నీ నేతృత్వదాతృత్వముల్
 మనసుం దెంచక నీదుభక్తులను బోలం జూడకే దూఱుచుం
 డినదుష్కర్మధురంధరుండు నరకాగ్నిం దగ్గుడై పోవు నీ
 వన సామాన్యుడవా నిజాంఘ్రిగతభక్తాసక్త ముక్తిశ్వరా. 17

శా॥ ఎన్నో జన్మము లెత్తియుంటి నిక ముం • దె న్నెన్ని జన్మాలు లీ
 తెన్నున్ బొందఁగ నుంటినో యెఱుంగ నో దేవా యికన్ జాలు నీ
 బన్నంబుల్ బడఁ జాల నన్నుఁ గృపతోఁ • బాలింపు మోతఁ డి నీ
 కన్నన్ వే రొకదిక్కు లే రెవరు లోకారాధ్య ముక్తిశ్వరా॥ 18

శా॥ యుక్తాయుక్త వివేచనానుభవసంయుక్తోత్తమజ్ఞాను లా
 ముక్తిన్ గోరి భవద్వినిర్మలపదాంభోజాతపూజాలస
 ద్రక్తిన్ దన్మయులై సదా నిను మదిన్ • ధ్యానితురో యట్టిస
 ద్వ్యక్తిన్ నాకు మెసంగు మయ్య నిను నేఁ బ్రార్థింతు ముక్తిశ్వరా॥

మ. భవదీయం బగుపాదపద్మముల శుంభదృక్తి ధ్యానించు ని
 త్యవివేకస్ఫురణంబుఁ గాంచఁ గలభాగ్యం బెట్లు చేకూరు ప్రా
 గ్భవమం దేనికృతిం బానర్చితిన్ యుక్తజ్ఞానసంపూర్ణవై
 భవము న్నాకు మెసంగు మయ్య నిను నేఁ బ్రార్థింతు ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ జలధిం ద్రచ్చుఁగ శక్తి లేదు విసమున్ • సాధించి యర్చింప ను
 ర్బలుడఁ జేలము గాఁగ నీకుఁ బులిచార్మం బెట్లు తే నేర్తు భూ
 పల మై బెట్టెద మన్నఁ గాని ఫణివాసం బెట్లు పో నాను బూ
 జల నిం కేవిధి నేతు వందన మిదే • సైరింపు ముక్తిశ్వరా॥ 21

శా॥ ఆపాతాళవియత్నవృద్ధభవదీయకార మాద్యంతసి
 యోపాయైకరత్ని హరిద్రుహిణు లఃత్యుత్సాహసంరంభముల్
 దీపింప గిటిహంసరూపముల బృఃస్థ్యవ్యోమముల్ న్రచ్చి చూ
 పోవక జాలక యుడ నే గనుట యెట్లో తెల్పు ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ తలఁపుల్ మీఱి తుణతుణంబునకుఁ జిత్తం బొక్కతీరై ననుం
 గలుపార్తి బడఁ ద్రోసి నిత్యసుఖసంధానంబును జేయుని
 శ్వల మాసీపదభక్తి పో నడచె నాశాపాశముల్ ప్రేంచి ని
 ర్మలభక్తిం బురికొల్పి ప్రావం గదె ప్రేమక నన్ను ముక్తిశ్వరా

మ॥ భర మైనట్టిస్వకుక్షిపోషణకు నేవం బైనకార్యంబు లే
 టైఱు గావించి శరీరయాత్ర నొకమాడ్కి సల్పుచుక దానినే
 స్థిర మం చెంచి భవత్సహాయమును బ్రాంధ్రింపంగ లే నైతి నీ
 శ్వర నామాశ్రయఁ బాపి నన్నితను బ్రోవక రావె ముక్తిశ్వరా॥

శా॥ అష్టానాథతమోవిశేషమున మామూలీలలఁ జిక్కి నీ
 యాజ్ఞల్ మీఱి మృషాసుఖంబులకు గో వై గర్వముఁ జెంది బ్ర
 హ్మజ్ఞల్ లే రని నిశ్చయించితి మదోన్మత్తుండనై యొక నక
 ద్దళం చేసి తుమించి ప్రావం గదవే నాత్మజ్ఞి ముక్తిశ్వరా॥ 25

శా॥ అయ్యా యమ్మ యటంచు నిన్నుఁ బలుమా ర్లగించి వేసారితిక
 గుర్యాలింప విదేల యయ్య భువి దిక్కు మొక్కునుక లేసినే
 నయ్యా నీకుఁ బరిక్ష సేయ నది యేమన్యాయమో యయ్య రా
 వయ్యా మ్రొక్కెద నయ్యప్రావం గద వయ్యా నన్ను ముక్తిశ్వరా.

మ॥ కరమందూ గనకాచలంబు రజతగ్రావంబు పీఠంబు కి
 న్నరనాథుండు సఖుండు కల్పతరుచింతారత్నగోశ్రేష్ఠముల్
 స్థిరమై యింట వసింప నే మొసంగి తృప్తి జేతు భక్తాపహృ
 ద్వరచిత్రాబ్జ! మొసంగెదక గొనుము మత్స్యాంతంబు ముక్తిశ్వరా

మ॥ ఘనమోహాటవిః జిక్కి చిత్తము వనాంకంబట్లు కాంతాజన
స్తనశైలంబులఁ జొదులాడుచు దురాశాశాఖలం దూఁగుచుం
డెను జేఁ జిక్కక నాకు భక్తియనుత్రాఁటిన గట్టి యాఱ్ఱానువ
ర్తినిగాఁ జేకొను మయ్య మ్రొక్కెదను శాంతినాథ ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ తరమే నిన్ను నుతింప భక్తవరదా • దైత్యేంద్రుఁ డొక్కండు దు
ర్బర మాఘోరతపా బానర్చి తనద్వారంబునుఁ గాపుంటకు
వరమున్ వేడఁగ బంటవై నెడలి తదద్వారంబు కాపుండి తీ
వరియన్ భక్తులపట్టుఁగొమ్మ వని నేఁ • బ్రార్థింతు ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ లలిశాల్యాన్న సుగంధమాల్యవసనాంలంకారసంపత్ప్రభా
కలనన్ భక్తులనెల్లఁ దన్ని విసమే • గ్రాసంబు పెంబూరి నై
నలదన్ గంధము భూషణాళి ఫణముల్ • న్యాఘ్రజనం బంశుకం
బలరన్ గల్గి చరించుని స్మృతవ శంక్యుఁ డానె ముక్తిశ్వరా॥ 30

మ॥ కలనైశః జవరాండ్రఁ గూడఁ బొలయఁల్కల్ దీర్ఘంగా నైన న
వ్యలకై నన్ దనప్రాణమానధనముల్ • పోంతుకన్యంబులే
తలపైఁ గూలఁగనీ యసత్య మణుమాత్రం బైన రానీకఁ దా
నిల సత్యంబు వచించునో యతఁడె నీకిష్టుండు ముక్తిశ్వరా॥ 31

మ॥ తనప్రాణంబున నెంతతీసి కలదో • తథ్యంబుగా నట్టిప్రే
మనె జీవంబుల నన్నిటిన్ గనుచు సంభావించి దుఃఖంపఁ దా
నును దుఃఖంపుచు నవ్వనప్పును దానున్ నవ్వచున్ శక్తి యుం
డినమాత్రంబున సేవఁ జేయునతఁడే • నిన్ జూచు ముక్తిశ్వరా॥ 32

మ॥ ఒకకొన్నాళ్ళును గ్రిందుమీఁ వెఱుఁగ కే • నూరెల్ల నావాడగా
రక మావేషములన్ ధరించి తనుదార్ధ్యం బంతయున్ గ్రుంగ నె
న్నికవాటంబులొ తీసి చూచి యట్లుపైఁనిన్ గంగనోఁ గ్రుంకినన్
సుకృతుం డానె యనాత్మశుద్ధి యెపుడున్ • శోధింప ముక్తిశ్వరా॥

ము॥ పుడమిగ్ గొందఱు పొట్టకూటికయి యే॥వోవెట్టివేదాంతముల్
బడబల్బాడ నుపన్యసించుచు వచఃప్రాగల్భ్యతా దైవముగ్
బొదఁగాన్నింపఁగఁ జేతు మంచు జనులగ్ మోసంబునగ్ ముంతురా
వెడఁగుల్ చూచిరె నీడురూపమును నే॥వేలై నముక్తిశ్వరా॥ 34

ము॥ అడియాసగ్ బడి పొట్టకూటి కెదోపిద్యాప్రాభవం బంది యె
స్వఁడో తచ్చిత్రవిచిత్రముల్ సలుప వంహ్య యంచు శ్లాఘితు రీ
పుడమిగ్ మానవు లెట్టిమూనులూ సతంబుగ్ నీవహత్సృష్టి నే
ర్పడుని స్తంద్రవిచిత్రవై శిరులఁ దల్పిం బోరు ముక్తిశ్వరా॥ 35

ము॥ అరిషడ్వర్గజంబు లుద్ధతి మదీయంబై నహృద్వారిజా
కిరముంజేరుచు సద్గుణాబ్జములఁబో॥కార్పం దొడంగెగ్ బరా
త్పర! వాసిం దనుమాడు మయ్య గజదైత్యధ్వంస నీ వంచు న
క్కరత్ వింటిని దిక్కు నీవ కద లో॥కారాధ్య ముక్తిశ్వరా॥ 36

ము॥ పరిగాంభీర్య మగడయై ధృతియె వప్రవాతమై సద్గుణో
త్కరముల్ సైన్యములై నిజేంద్రియముల్ ॥ ద్వారంబులై తావక
స్మరణజ్ఞానమై ద్రవ్యమై యలరున॥స్మృతాస్త్వంతదుర్గంబునగ్
గరుణం గాపురముండు మెప్పడును దుర్గాసక్త ముక్తిశ్వరా॥ 37

ము॥ తనకుగ్ గ్రోధము ముక్తిలోభము ధనాధ్యక్షుండు మోహంబులిం
త్రసియంత్రంబు మదంబు న్యాయపతి మాత్సర్యంబు సేనానిగా
దనరగ్ గామపేభంబు రాజ్యముగమ॥త్వాంతంబు బాలింపుచుం
డెను గామారివి వాని గెల్చికొను తండ్రి నీపు ముక్తిశ్వరా॥ 38

ము॥ అరయగ్ సత్వరిజ స్తమంబు లవిప్రాశ్చైవ్యమూఁడు బెంపొంది దు
స్తరపాపాఘనిశాచరావృతములై ॥ సన్మార్గరోధంబుగా
స్థితం గాంచెను నాహృదంతరమునగ్ ॥ శ్రీమంబ మాయంపుమా
పురసంహార మొనర్చి నాడ వట యే॥పుం జూపి ముక్తిశ్వరా॥ 39

మ॥ నరుడై పుట్టినదానికిఁ ఫలము సుజ్ఞానామృతాస్వాదనా
 పరవశ్యుడయి సత్పథానుచరుడై • వైరాగ్యసంప్రాప్తసా
 ఖ్యరతుండై భవదీయభక్తుడయి వీరకఁ ముక్తికాంతామనో
 హరుఁ డాట కద తత్ఫలంబు దయసేయఁ రాదే ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ చిరకాలంబున నావిశుద్ధహృదయఁ తేత్రంబునఁ బుట్టియొ
 దురితారణ్యము బాగుగాఁ బెరిగి యెంతోభీకరం బయ్యెను
 స్థిరమయ్యెఁ బరమేశ దాని నిక భస్మీభూతముఁ జేయుమా
 కరుణఁ నీ దగుఫలనేత్రదవముఁ • గల్పించిముక్తిశ్వరా॥ 41

మ॥ అణు వైనఁ బరమాణు వైన భవదీయాకారరేఖావిచా
 రణపాత్రం బగు నిన్నుఁ జూడఁ గలమాంగం బెద్దియో చూపి కా
 రణభూతాత్ముడ వై ననీదరిని జేరం గల్గుదీక్షావిచ
 ణముఁ తు నాకు నొసంగు మయ్య నిను నిచ్చుల్ గొల్తుము ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ భవదీయం బగువిశ్వరూపమును సంభావించుహృత్కంజముఁ
 భవదీయం బగునామసంస్మరణ మొప్పం జేయువాక్పాతురిక
 భవదీయం బగుసన్నిధానమున సేవల్ చేయుసద్భాగ్యవై
 భవము నాకు నొసంగు మయ్య నిను నేఁ బ్రార్థింతు ముక్తిశ్వరా॥

శా॥ పానీయంబులు గ్రోలుచో మెసపుచో • వ్యాపారముం జేయుచో
 నానాభోగము లందుచోఁ దలంచుచో • నైపుణ్యముఁ గ్రాంచుచో
 జ్ఞానానందము నందుచో సకలసంస్కారంబులం బొందుచో
 నీనామస్మరణంబు నేతు నికఁ దండ్రి ప్రోపు ముక్తిశ్వరా. 44

మ॥ కలవో లేనివో కొన్నికొండెముల సాక్షాత్కార మానట్టులఁ
 బలుకుల్ దేనియ లొల్క భూభుజకడఁ • బల్మెప్పుగాఁ జెప్పి లో
 కులకొంపల్ దెగముంచి న నైనకుదఁడుల్ లే రటంచుఁ మహా
 బలగర్వంబున విజ్ఞప్తి నినుఁ దల్పి లేను ముక్తిశ్వరా॥ 45

మ॥ దయతో ర మ్మని చేరఁ బిల్వ దలకుఁ • దా డెక్కిన డైక్కి ని
 ర్భయతఁ సర్వము తా నె కాఁ దలంచి గంధర్వప్రాభవైతదు
 ర్ణయవృత్తిఁ విభు మోసగించి బహుళాంధ్రగ్రాహియై నక్కరీ
 తియె కాంక్షించెడుద్రోహి ఘోరనరకాంక్ష గుందు ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ పరసౌఖ్యంబున కోర్వలేక దురితఃస్వాంతంబునఁ బద్ధమ
 త్వరముఁ బూని కుయకుల్లఁ సలిపి వింత్రద్రోహముం జేసి యె
 ల్లరకుఁ గంటకుండై ధనార్జనకుఁ గాంబుఁ వృథాపుచ్చుభూ
 సురుతామాత్రము పుణ్య మిచ్చు నెముఁ తుల మెచ్చముక్తిశ్వరా॥

మ॥ స్థపసియం బగువిద్య వేర్చి సుకహీంద్రస్తుత్యుండై సర్వశా
 స్త్రవిరాజద్ధిషణాపరుం డయి జగచ్చక్రంబు లల్లాడఁ జే
 సి విధం డీకొని సృష్టి కల్లో ప్రతిసృష్టిం జేయులోకై కవి
 రవరుండు నినుఁ గొల్వకున్నఁ గను దౌర్గత్యంబు ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ పరమార్థం బన నెట్టిదో యెఱుంగి సంపద్యోగసంరంభదు
 స్తరగర్వంబున దీపప్రకాశవరత్వం బన్న సే నెల్ల కే
 పరులఁ గాసిలఁ బెట్టి హింసలను జెప్పరాని వేఁ జేసితిఁ
 దురితం బిప్పు ఫలించె బ్రోవు మిఁకఁ గొంట్లు నిన్ను ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ ఒకరాజన్యననుగ్రహంబునకె యెన్నోకష్టముల్ పొంది మా
 యకు తామంత్రులయడ్డపుల్లలకు లో • నై తత్ఫలం బుదఁ జా
 లక యున్నప్పుడు నీనుమాచు ఘనజాలంబై తగుల్కొన్న లో
 గక నిదివ్యపదంబుఁ జేరుటకు శక్యం జానె ముక్తిశ్వరా॥ 50

మ॥ జననీగర్భములోన నున్నతటి సేచందంబునఁ నిన్ను నె
 మ్మనమం దెంచితి నో యెఱుంగ నిశ్చ జన్మం బెత్తి న్నాశైవం
 బున నెట్లుంగి దలంచి యుంటి నొకొ సే • మూర్ఖుండనై బాల్యముం
 దున సేవింపఁగ లేదు ప్రావఁ గదె కొంట్లు నిన్ను ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ నవకం బానెజవ్వనంబు పయికొంన్న్ గీర్తికాంతావిచి
త్రవిలాసానుభవప్రదం బగుకళాధన్యత్వము గాంచుచో
భవదీయం బగుసేవలక మఱచితిక • భ్రష్టుడ నైతిక దయా
ర్ద్రవిభూతి న్నలకొల్పి ప్రోవు మింక నిక • ధ్యానింతు ముక్తిశ్వరా

మ॥ తమి నిల్పిపదిం బెండ్లి యాడి యొకకాంతక నొంతకాలంబు ని
త్యము తద్యోగపదానుభోగి నయి యంతక సంతతింగాంచి యా
మమకారమ్మున నే గుటుంబమాను సంబాళింప నె న్నెన్నియో
శ్రమలం గుందుచు నిన్ను గొల్వ నయితక • రక్షింపుము ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ తనువా డస్సెను నాడులుక సడలె దంతుంబుల్ దిగం జారె జ
వ్వనము మాసె బలంబు దీసె జరయుం బ్రాపించె మాద్యంబుపై
కొనె దౌర్బల్యమొ పాపభీతియొ నణంకుక గొల్పినక గ్రుంగ జే
సెను సేవింపంగ జాల వందన మిదే • చేకొమ్ము ముక్తిశ్వరా॥ 54

మ॥ ధనధాన్యాదిసమస్తసంపదల నొందక గోర సౌందర్యభా
జన మౌరూపము గోర సర్వసుఖా సౌభాగ్యముం గోర నె
మృగసమం దెప్పుడు నిన్ను గాంచు గలశుంభజ్ఞానవైరాగ్యచిం
తసమే కోరితి నాకొసంగు మింక దదాభ్యాగ్యంబు ముక్తిశ్వరా॥ 55

మ॥ తలిదండ్రుల సతులు సతుల హితులు భృత్యవ్రాతముల హెచ్చు
గల రండుగులకంగిజాతునిహలోకంబందుమృత్యుగ్రహ గ్రా
నలకీలాహతీ నెందు వేళ నొక రైంక వెంట రా బోరు ని
స్తుల మాది క్కింక నాకు నీవ కద కొల్తు నిన్ను ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ ఇలలో నెచ్చటనో విపత్తులు గలా • రెబ్బంగి నాశత్రువీ
రుల బోకార్చెద నంచు జాతు మఱియేరుం గారు నాయుగ్రియం
బులె నాశత్రువు లయ్యె వాని నిక నిర్దులం బొనర్పంగ ని
శ్చలవై రాగ్యకృపాణ మిమ్ము నిను నిచ్చుల్ గొల్తు ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ అనుభూతం బగుతుచ్చభోగములపై • నాసా విసర్జించి నే
వనమందు మునివృత్తి నేకతమ దే॥వా నీపదధ్యానమున్
మనమందు నెలకొల్పి మోక్షపదసామ్రాజ్యంబు నొందంగ బు
ద్ధిని నా కెన్న డనుగ్రహింతువాకా నే • దీనుండ ముక్తిశ్వరా॥ 58

మ॥ కలశాబ్ధిక్ మధియింపఁ బుట్టినవిభోగ్రజ్వల లోకంబులన్
గలఁచన్ దద్విషమున్ దయాపరత మ్రింగఁ బోయి లో నౌజగ
ద్వలయంబుల్ నశియించు నగుచు విసమంతక గంతమం దాపి ప్రా
ణుల రక్షించిననిన్ను గొల్తుఁ గఱకంగతుఁ డంచు ముక్తిశ్వరా॥ 59

మ॥ సరసం బైనపదార్థముల్ గలిగి భూషల్ వేషముల్ గల్గి సు
స్థిర మాసంపద లుండఁ గల్గి సదసఃద్యే తల్ సుతుల్ గల్గి రూ
పరి యకాభార్యయుఁ గల్గి యేమటచి నిన్ • బ్రార్థింప నేమో దయా
పర ని న్నేమటనట్టిజ్ఞాన మిడి ప్రోవంజూచు ముక్తిశ్వరా॥ 60

మ॥ కులగోత్రంబులు కాపు దివ్యతటిసింకుల్యాదులున్ గాపు సు
స్థలముల్ గాపు యశంబుఁగూర్చు గలవిద్యుల్ గాపు మోక్షంబుసం
ధిలుమార్గంబులు నీవిశుద్ధభజనోద్రేకంబులౌ గానఁ ద
త్కలనంబున్ దయసేయుమయ్యనిను వేండ్కున్ గొల్తు ముక్తిశ్వరా

మ॥ రవియొక్కండె మయాఖిజాలములఁ బార్వం జేసి లోకావృతాం
ధవినాశం బొనరించి యెల్లరకుఁ బ్రత్యక్షంబయై వెల్లఁగా
భవదీమం బగుకోటిసూర్యనిభయాపం బెచ్చటన్ డాగె నా
యవివేకాంధముఁ బాపి ముక్తి దయసేయన్ రాదె ముక్తిశ్వరా॥

శా॥ శేషో మాపౌ నశించునీతనుపు పేర్మిన్ సుస్థిరం బంచు నా
శాపాశంబులఁ జిక్కి పాపి నయి దుష్కార్యంబులన్ జేసితిన్
దాపై వచ్చె గృతాంతఘోరనరకఃస్వారంబు లుగ్రంబులై
యాపన్నార్థిహారా యటంచు నిను నే • నర్థింతు ముక్తిశ్వరా॥ 63

మ॥ మొదటన్ వ్రాసినవ్రాతపై మరలఁదుఁపుల్ పెట్టి వ్రాయంగనీ
మదిలో బద్ధకమో యసత్యభయమో • మాన్పించెనే కాని నీ
పదపద్మంబులఁ బట్టి వీడనిభవఁదృక్కాళి రక్షించి త
య్యది పైదానికి హెచ్చులొచ్చు తెలుపఁగా రాదెముక్తిశ్వరా

శా॥ పాపంబుల్ ఫలియింపకుండు నని నే • భావించితిన్ దైవమా
ప్రాపించెన్ గద తన్మహానలఫలం • బంధ్యంతమై నామన
స్తాపం బే మని తెల్పుకొందు నిక్కఁ బశ్చాత్తాపమున్ జెదిలి
నాపైఁ గోపము వీడి ప్రోవఁ గదవే • నాతండ్రి ముక్తిశ్వరా॥ 65

మ॥ రమణీయం బగునీజగద్వలయమే • రంగస్థలం జూఁ బ్రపం
చమునానాటకమందు నీపు నరవేషంబుల్ ప్రకల్పించి ని
త్యము తన్నాటకసూత్రధారి వయి మిథ్యాచిత్రముల్ చూపుచున్
బ్రముదం బేర్పడ నాటలాడెదపు డేవా లీల ముక్తిశ్వరా॥ 66

మ॥ సుక మెందోకల దంచుయోజన లొసఁర్చున్ మీఱి గొంతెమ్మకో
రికల్ ముగ్గు నిరాశఁ జెంది కడునాఁర్పిం గుందు విద్వత్కళా
ధికతన్ గాంచఁదలంచు మృత్యు వన భీతిఁ జెందు హృద్భ్రష్టగ మీ
విక నద్దానిభవత్పదాబ్జములయందే చేర్చు ముక్తిశ్వరా॥ 67

మ॥ తెలవారంగన మేలుకొల్పి యెవఁడే • తీ రుది వర్తింపఁగా
వలెనో ప్రాణుల కట్లు తత్తగుచితఁవ్యాపారిముల్ కూర్చి ఉ
పులకర్మార్జిత మాశుభాశుభము లేఁప్రాద్దుఃఖిగోకించి త
త్ఫలపాకం బొడఁగూర్చునీవభుత కెవ్వం డోపు ముక్తిశ్వరా॥ 68

మ॥ తను దాఁగొప్పఁగఁ జెప్పుకొంటఁ యిసు మంతన్ వింతగాఁ దోపఁకే
తనదేశంబును దన్ని వాసజనులన్ • దదేశపువస్తులన్
దనదైవంబున లేశ మైనసభిమానంబున్ మదిన్ లేనివాఁ
డు నినున్ దా నెటుకొల్పిముక్తిఁగొనువాఁడో తెల్పుముక్తిశ్వరా॥

మ॥ తమగుట్టు వెలిఁ జెట్టునంచు ముఖమంతం బూదితోఁ గప్పి ని
క్కము లో డాగక పైకిఁ బొంగు ననుశంకక వక్షసుం దక్షహ
రముల నింపి త్వదీయభక్తులగ నంధప్రాప్తికై మాయవే
షములక బన్ని హితైకభాషల మనుష్యశ్రేణిఁ గన్బ్రబాసు తు
ద్రమతుల్ భక్తులపేర్లు మాపెదయ వింత ల్గానె ముక్తిశ్వరా॥ 70

శా॥ ధీరస్వాతులు సద్వ్రతాన్వితులు ముక్తిప్రాభవాసక్తులై
తోరం బైనతపంబు సత్సముసిస్తోమంబె యట్నించె యె
తోరన్యం బగుసీమహత్వకలరాధుర్యత్వము గాంచగా
లేరే నే నొలు నిన్ను జేరఁ గలకల్పిం గాతు ముక్తిశ్వరా॥ 71

శా॥ విద్య గొంత గడించి తా నెకమహావిద్వాంసుడే యగుచు స్వ
ల్పవ్యంగులను నుగి తా నొకడై ధన్యుడంచు నామ్నాయసం
వేద్యం గాంచియు నైన లెక్కగొన కుర్చి గర్వి శూనర్వవి
ద్యద్యాధప్రతికూలుఁ డెల్లు నిను సంభావించు ముక్తిశ్వరా॥ 72

శా॥ పాపం బెయ్యదొ పుణ్య మెయ్యదొ కళాపాఠీయ శాసారిచే
రూపింపం బకుధర్మశాస్త్రముల శేరో నమ్మును గ్రావి నా
కేపంచం గనుపట్టనట్టి విలు లింక కే నమ్ము తెట్లంచు ను
ట్టోపాయంబున మాసపోతి నను ధన్యం జేయు ముక్తిశ్వరా॥ 73

శా॥ మన్నున్ మిన్నును గానకే నిరతదుఃస్సాగ్గప్రచారుండనై
యెన్నాల్లగిరిఁ నుచ్చసంస్మృతిమహాపేక్షా విస్మయపాప
తెన్నుం గానక కష్టసంతతుల నెంశే న్ముదిఁగా నేర్చు నా
యన్నా క్రన్నన నిన్ను జేరఁ గలభాగ్యం బిమ్ము ముక్తిశ్వరా॥ 74

మ॥ అరిరాగ్నాననవీత్రినోత్తరం దయ భూమ్యాశాశముల్ పట్టి ని
ర్భరతక దాళము నేయఁ గల్గి నిరతప్రద్యోతసత్కర్తయై
ధరణీమండలు సర్వభోగముల జెందం జాలియు న్నిపదాం
బురుహద్వంద్యముఁ గొల్వకున్న నరకంబుం జెందు ముక్తిశ్వరా.

శా॥ స్వాతంత్ర్యంబును బాసి యొక్కరునిపంజం జేరి తన్నానస
ప్రీతి గూర్పంగ దప్పుసాక్ష్యములఁ జేర్చి జెప్పుచున్ సత్యవా
గ్రీతి మాని ధనంబుఁ గూర్పఁ గలువారిఁ మెచ్చుచున్ సజ్జన
ప్రవాతంబుఁ నిరసించువాఁడు గను దౌర్గత్యంబు ముక్తిశ్వరా॥ 76

మ॥ నిను నర్చింపక నీకథల్ వినక యెంతే నీమహత్వంబు నె
మ్మనమం దెంచక నీస్వరూపము నుతింపక రాక సినామకీ
ర్తనముఁ జేయ కిహంబు నందు సుఖమొందం జూచువా రుంటకం
టెను బుట్టందినవెంటఁ జచ్చుటయు నెంతే మేలు ముక్తిశ్వరా॥ 79

శా॥ నానాయోనులఁ బుట్టి పుట్టి తుదకుఁ • జ్ఞానచ్యుతాత్ముండనై
నే నీమానవజన్మ మెత్తితిని గాఁనీ మాయలోఁ జిక్కి శ్ర
ద్ధానై పుణ్యము భక్తిమార్గమును జెందక జాలకుంటి భవ
ద్ధ్యానానంద మొసంగి ప్రోవఁ గదె చెంతక జేర్చి ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ ధనసంపాదన కన్యలఁ గొలిచి చేతంబును నీర్వాగ్రహం
బును సంధించి రజస్తమోగుణములఁ • బూజించి దైవాబు లే
డనుభావంబున సంచరించితిని దేవా తత్ఫలం బిత్తఱి
గన నయ్యో భవదీయపాదములఁ గాంతి గొల్తు ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ అవనిఁ దుర్వ్యసనానుభూతమగుదేహప్రాణిమఁ బే సదా
స్తవనీయం బని కండలఁ బెనిచి నఁ స్తా దకతా బంది మి
త్రవితానం బొనరించుసన్నతులఁ జెందక జాలితిఁ గానిమ్మ
త్యుప్రవాతక బడనుంటి నందెఱుంగఁ గొల్తుఁ బ్రోపుము ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ ధరణీచక్రము గిట్టుమంచుఁ దనకై • తాఁదిగ్గుచున్ వేగ భా
స్కరుని గొల్వఁ బ్రదక్షిణంబులను వేడ్క సల్పుచున్ గాలవై
ఖనిఁ మాడ్చి శుభాశుభంబుల సదా • కావింపఁగాఁ గారణం
తర మీవే యని నమ్మి కొల్పెదను జ్ఞానం బిమ్మ ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ రవియొక్కండై సమస్తలోకములఁ బర్యం జేయుచున్ వెల్లులన్
వివిధాదర్శములన్నిటన్ బ్రతిఫలాఁపిం గాంచుచున్నట్లు మా
ధవ నీ వొక్కడవే జనాభిహృదయాదర్శములన్ నిల్పిచి
త్రవిధానంబును నాకుఁ దెల్పు మింక నింత్రబ్రాధింతు ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ తనగర్భంబున నుండి తంతువుల పింతం గొల్పు గల్పించి యం
త నిశాంతంబొకదానిఁ గూర్చియటఁ గొన్నాఁ ఘృషియాపైని మున్
తను నిర్మించినదాని లుత మెటు మోదం బొప్ప భక్షించి లో
గొనునో తద్విధ మీపు లోకములఁ బెక్కుల్ గూర్చిప్రేమించి నా
శన మొందించెద వర్జిసీమహిమ లెంచన్ లేము ముక్తిశ్వరా॥ 83

మ॥ తొలిజన్మంబున నే నెనర్చినయఘఃస్తామంబై యీజన్మమం
దలఘుజ్ఞానివీసీనుఁ జేసె నను దేవా నే బునర్జన్మభా
ధల నింకెల్లు భరింపఁ జాలుదును సత్యజ్ఞానమున్ గూర్చుమా
నశిసితై రవిజీసఖాగ్నినయనా • నాతండ్రి ముక్తిశ్వరా॥ 84

మ॥ మలినంబై మలమూత్రపూరితమునై • మాంసాస్థియుగ్మంబునై
తలఁపన్ రానియసహ్యమై బహుళిసంతాపంబునున్ గొల్పుకాం
తలమేనుల్ దిలకించినంతసే మనోజ్ఞత్వంబు గల్పింతు ప్రా
జ్ఞతై తన్మోసము నంద కుండువటు నన్నుం బ్రోవు ముక్తిశ్వరా॥

మ॥ మును జన్మంబుల నెత్తినప్పుడు భవత్కుణ్యస్వరూపంబు గొ
ల్వనిపాపంబున నాకుఁ గష్టములు సంప్రాప్తించె నీజన్మమం
దునఁ గానన్ భవదీయనామమును జేహోపధాఁ గొల్తున్ బున
ర్జననం బీయకు మయ్య భక్తజనరత్నోదయ ముక్తిశ్వరా॥ 86

శా॥ కన్నుల్ గల్గినభాగ్యకారణమున • నన్నించు నీచిన్నెలున్
విన్నాణంబులు నాదిగాఁ గలుగునీవిశ్వంబు శశ్వదృతిన్
గన్నుల్ మూసుక యున్న సర్వమును బూర్ణంబై నబింద్యాకృతిన్
గొన్న ట్లుండును నీవిచిత్రమును నాకుం దెల్పు ముక్తిశ్వరా॥ 87

మ॥ అనుభూతం బగు శైశవం బగుగు బాంల్యం బేగు న్నాపైన యో
వనసామాజ్యము బీటువోపుఁ బిదపఁ • వర్ణిల్లకొమారముఁ
జను వృద్ధత్వము వచ్చు మిత్తివలె సింజన్మంబు చాల్ చాల్ పున
ర్జననం బేటికి నాకు నిత్యసుఖముఁ • సంధిపు ముక్తిశ్వరా॥ 88

శా॥ భూమీచక్రము స్వందనంబుగ నభంగు సీకపర్వంబుగా
స్వామీదిక్కులు కట్టుపుట్టములుగా • వర్ణిల్లు నీ పున్నతా
నేమూలం గల దంచు నెంత సుక నా • కీభావముం దెల్పుచుఁ
బ్రేమం జూచుము నికు మ్రొక్కెద భవానీనాథ ముక్తిశ్వరా. 89

మ॥ కలలం దో చెడుభోగభాగ్యములపైఁ • గాంతఁ విసర్జించున
ట్లిలలో నస్థిరసంపదుత్కరముపై • నేహ్యంబు సంధించుజ్ఞ
నలతాబీజము నాలు మయ్య సుమనోజ్ఞం బై నహృత్ ఊత్రమం
దలుకఁ వీడి మదీయపాపములఁ బాపం జేసి ముక్తిశ్వరా॥ 90

శా॥ ఆద్యంతంబులు లేక భాసిలుచు సాగ్వాత్మస్వరూపుండవై
చిద్యాగం బొనరించువారిలకు స్వస్తిఁ గొల్పుచుఁ మోక్షసం
పద్యోగంబు లభింపఁ జేయఁ గలసామర్థ్యంబునఁ గ్రాలుసె
యుద్యన్మూర్తిని నాకు జూపి నను ధన్యం జేయు ముక్తిశ్వరా॥

శా॥ నిత్యానిత్యపదార్థభావనకి శాన్తిద్రవ్య గాంచి నీ
సత్యాకారమె నిత్యవస్తు వని విశ్వం బెల్ల మిద్ధ్యకదా
గ్రత్యం బొందిన దంచు నై హికిసుఖవ్రాతంబు వర్జించునా
న్నత్యజ్ఞానము నా కొసంగు విరేక బంతర జేల ముక్తిశ్వరా॥ 92

మ॥ జననం బందినదాది దుష్కృతము లంత్రాంతంబు గావింపుచుఁ
దినముల్ పుచ్చుచునుంటి నింతదనుకఁ • దేవా భవద్దివ్యమూ
ర్తిని నే నెవ్విధిఁ గాంచనేర్తు నధికాఁ డిం గుండఁగాఁ జాల నిం
క ననుగ ట్రోవగ రమ్మ భక్తజనరక్షాలోల ముక్తిశ్వరా॥ 93

ఓ సా నం దో పా ఖ్యా న ము .

(హరికథ)

ఇది

గుంటూరు మండలమునందలి సంతమాగులూరు
గ్రామవాస్తవ్యుడును, సుకవిజన మిత్రుడును నగు
పొత్తూరి రాఘవయ్య కవితే
విరచింపబడి

సంతమాగులూరు గ్రామనిలయుండును వైశ్యకుల
చిలకుండును, భగవద్భక్తుడును నగు
గుంటూరు సుబ్బరామయ్య శ్రేష్ఠి
ద్రవ్యసహాయముచే

బెజ్జి పద వాణీమూద్రాక్షర శాలయందు

బి. కే. స్వామిచే

ముద్రింపబడియె.

మంజరి ద్వీపద.

శ్రీరమ్యస్తైధర జెలగినసంత । మాగులూరి నెడి గ్రామంబున
గల్గు । నైశ్యకులంబున వన్నియగన్న । నాభిశ్యగోత్రంబు నందుద్భవించి ।
వరలు గుఱ్ఱమువంశ వర్ధనుండైన । సుబ్బి శెట్టాఖ్యుడౌ సుజనవిధే
యు । డాదెమాంబికయంగు నం బుత్రులను । నలుపుర పెడిశెట్టి నర
శింహు, గురవ । యాభిఖ్యు, నెంకటప్పయ్య సద్గునుని । నందు నృసిం
హుని కాత్యజుండగుచు । దగిపెద్దిశెట్టికి ద త్తపుత్రుడు । నైమించును
బ్బరామాఖ్య సజ్జనుడు । శ్రీతనన్నొకి నాడు పిలుపించి “సుకవి! । చదు
వుడిత్వత్కృత సానందచరిత” । మనుచు నన్నుకుగ నే నానందమంది ।
వినుపింప దావిని వేడుకజెంది । ముద్రణగావింప బూని యద్దాని । సా
ర్థకపరచెనా స్వార్థపరుండు । నామహామహున కిష్టేశ్వర్యములను ।
గలిగించు నిరంతంబు గరళికంతుండు । ఈకృతివెలయుత మిలచగ్రద నూ
ర్య । తారకముగను నిధారుణియందు॥

శ్రీ రామాయనము.

శ్రీ సానందోపాఖ్యానము.

(హరికథ.)

ఇష్టదేవతాస్తుతి.

క॥ శ్రీరాముని సుదర్శితై । కోకిలూరగ నన్ని కుప్పించిన యా
ధీనునింజని తనయుని । వారక నేనితు హృదయ నారిజమును॥
క॥ గణనాయకుపరిభ్రామిత । ఫణినాయకు భక్తకోక ఫలదాయకునే
గణునించి మ్రొక్కివేడెను । విమలసంకల్పనిభునిని వెలయుచున్నై॥
కీర్తన. శాకరాధరణ—అబ.

నమామి శ్రీగణేశాయకా నిత్య । మేరు గొల్పెదబాయకా ।
అమేయమగు దయనాదరించి నన్ను మేన సుతినినుమాని బ్రోవర॥ న
మామి॥ ౧

పరాకుశాయక బ్రోవరా నీ స్వ । రూప దర్శన మీవరా ।
నరాలడుగ లేదురా । మరాళను నిరాకరించక గురూక్షులీవర॥ న॥ ౨

బలాదిముఖమర పూజితా । మాగులూరిపురి పరిపాలితా । వి
లాసముగ గృతినీలోపముంచక । బలాయనంగను చెలంగ జేయర॥ న॥ ౩
క॥ వాణి స్సంతతమత గీ । ర్వాణి స్మృతమధురవాణి పద్మజరాణి ।
వీణాపు స్థకరంజిత । పాణి సుననీలవేణీ బ్రస్తుతిసేతుక ॥

కీర్తన ఖమాది.—రూపకము.

శ్రీభారతి సజాసతి సన్నతి సుగుణవతి శ్రీతజనవసతి । వైభవో
న్నతీ నీనాడభారతీ మునిగుణనుత॥ శ్రీ॥

వాణీ యలివేణీ విధిరాణీ ఘన । వీణామృగునాణి దయన్ బూ
ను మమున్ నుతగీర్వాణీ సన్నతి॥ శ్రీ॥

భూరి కిల్బిషపరిహారి పొత్తురిరాఘవా! నూరివరాకృత సత్త్వి
తిభూరి దయన్తాపుమర్ణి॥ శ్రీ॥

క వి స్తు తి .

క॥ సన్నయ తిక్కన మొదలగు । మున్నిటి కవివరులెల్ల మొక్కులిడి
సదా । సన్నతిజేసెద నిప్పటి । పున్నె పుకతగూరుపరుల పొలుపుగ
మదిలో॥

క॥ సుకవులు తప్పల నెంచరు । కుకవుల కిది నై జబుద్ధి కోరికలలరణ
ప్రకటముగ బొమ్మలాడగ । నకటాహస్యపు ప్రితిమలవని లేవే॥

క॥ లక్షణ శాస్త్రంబులనే । వీక్షింపగ లేదు నా కవిత్వమునగున్
లాక్షణికులు దయయుంచి స । లక్షణవంతముగ జేసి లక్షింపదగున్॥

స॥ అని యిట్టివృద్ధేవతా వందనంబును సకల సుకవి జనస్తుత్సాహును
కుకవిజన తిరస్కృతియును గావించి శ్రీమద్ధనుమద్వర ప్రసాద
లబ్ధప్రవర్తనీయంబగు మద్వంశంబభివర్ణించెద.

సీ॥ వసుధ పొత్తురిసద్వంశాబ్ధి సోముడౌ వీర య్యనామక విబుధవరుడు
పరిణయంబందెను పద్మాక్షులిరువురి ప్రేమతోడతనగు పెద్దభార్య
జాలన్మొ యనియెడు చానయందనగాంచె పుత్రునొక్కని రాము
బుధవశ్యా । నలచిన్న భార్య మహాలక్ష్మీయందన సుతులనిరువుర
గనె సుగుణధనుల । యందు శ్రేష్ఠుడు కోటయాభిధానుడు వాని క
నుజుండు పున్నయ యనఘమూర్తి । కోటయాభిష్టుండు కూరిమి
వెలయంగ పిచ్చెమాంబను తాను పెండ్లియాడె । యామిధునంబున
కవనిజన్మించిరి పుత్రులిద్దరు మహాబుద్ధిమంతు । లనఘుండు పెద్దవా
రడయంగ వీరయ్య వానితమ్ముల రాఘవాభిదుండ । నాంజనేయు
నికరుణ నే నాత్మనమ్మి । నమ్మితోడతసానంగు నికథ నేను
హరికథగ జేయబూనితి నాహ్యలార । చిత్తగింపుడు సత్కథ చెప్తు
లు దనియ॥

స॥ ఆర్యవర్యులారా మేను శ్రీమద్రామచంద్రచరణారవిందగళదమం
దమధురమకరందబిందుబృందపానపరవశమిందాయమానమానసుం
డగు పవమాననందను దయారసేక్షణంబునకు పాత్రీభూతుండనై యొ

నర్పంబూనిన సానందోపాఖ్యానంబను హరికథకు కథా క్రమం బెట్టిదనిన.

—* కథా ప్రారంభము. *

తొహ॥ శంకర సాధువ శంకర భవనా శంకర కుండలిభూషా

సంకటహత మీనాంకవిజిత శివశంకర సతజనపోషా

మారుతి మారుతి మారుతి యనిచుచి మానకయెప్పుడు యరుక్షి॥

చారుతరంగు సానందునికథ చయ్యుచ దెల్పెద వినుఁ

పాపములెల్లను భారగదోలెడి బదరికాశ్రమమునందు •

నేపట్లను నసియించుచు నుడును నిజసతిఁబొతుత చుండూ॥ శంకర॥

భూమిలోన తాపాగ్నివిత్తుడను భూమినుగవద్దొడూ

హేమగర్భుని సామ్యుడటంచన యెచగ గాపురముండూ॥ శంకర॥

వెలయగ యాతనికులసతి గుణము ల వేడ్కలు రాత్రిల్లగనూ

పలుజిహ్వలుగల శేషునికై చరుపరుపడు నేయఁ బూచగనూ॥ శంకర॥

ప॥ మోయు నా నారీశిరోనుకే గుంబు లభివృద్ధుల శేషాశ్మికై నను

తరంబుగాదు. అట్టి దిలుకల కొటికిగూడి పూర్వవిత్తు డత్వైత

కుఁగూహలాయణ్ణ పిత్తుండై పాననినాశమాబు బదరికాశ్రమము

నం బెదకాలంబు వానప్రస్థాశ్రమిలు జగువుమండై నత నొక్కనా

డతని కులసతీయగు భద్రదాసు నాయకుని పగసరిసేకుహద్వంద్వ

బునకు నమస్కరించి నిటలతిటఘటిత ముకుళితరే కమలయై యి

ట్లనియె.

తొ॥ జీవితేశ విను జనములకెల్లను జీవనమును దలపగా

భావంబలరగ పుత్రులెకాదా పండితు తమాడంగూ॥ శంకర॥

దర్శు—కళ్యాణి—రూపకం.

నాథా ధరగల । నదులకుజీవనము । నాదాతనయులు కరుణనను
ప్రోవుమో॥ నాథా॥

తనయులు లేనినీరి తలపగ ననమున । ఘనమ్మగ పతిలేని గతియే
గదవ్రో॥నా॥

పుడమీసురవర కొడుకులులేనిసిరి । నడవినిగాయవెన్నె లగు
గదయెంచగ॥నా॥

స్థిరముగ రాఘవ వరకవినేలేడి । పరమేశుండిదెపాలనచేయడె॥నా॥
ప॥ అదియుగాక కొందరు పెద్దలు

క॥ ముందుగ ప్రాధ్వనలేచియు । నాదనులాగాచనట్టి నాథిజూడ
పొందును పాపంబనియెడ । లిగునకేనుండు జీవితేశ్వర చెప్తమా॥
ప॥ అనియిట్లువగచి బాష్పజలకణ పూరితనేత్రయై కన్నీరుమున్నీరై
చన్ద్రోడలశుభ్యంబుగ పారనాథుని పాదారవిందంబులన్ వ్రాలితే
వకయున్న యన్నారీరత్నముగాంచి పూర్వవిత్తు డత్యంతమఃఖా
క్రొంతచిత్తుండై కాంతామణిన్ లేచనెత్తి.

దశ్య—ఆట.

సారాసాక్షిరో మూనూమాదిసి । వగవగతగదిక॥సారా॥
కారూణసారా నానామెళిపు । జేరీరుతిగునుదిని॥సారా॥
ఆమహేశునీ మభిరుతింపగా । కామితార్థచయమూ । కామినీ
మనకా సామీయదను । ప్రేమాదీర్ఘమందనె॥సారా॥
కరుణాధానువా వరికవీశునీ దురితములబాపి బ్రోవుమా । పారా
మేశునీ జేరినుదిచి మీరీసద్భక్తి వేదూ॥సారా॥
తోహరి॥ తరుణీమణిసంతతికై వగచిన తప్పనవిధిక్యతమంతా॥శంకర॥
కరుణాయతచిత్తుండగు యలకర కంఠ మునుపునువచితా॥శంకర॥
తరళాక్షిరో యాపర మేశునుదా దాతపార్వభౌముండా
కరుణతోడనురవరునికిచ్చెంద ముసభోగంబులతంజూ॥శంకర॥
యిప్పుడు నేనాయిభచర్మాంబరునెంతయు మదిగీలించి
తప్పక నేతపమాచరించి యా దాతనుమదిమెప్పించీ॥ శంకర॥
వలసినకొమరునికొనివచ్చెదనో వసితామణివగవకుమా
యలశంకరు ధ్యానించుచు నిప్పుడు యతివానిటగదలకుమా॥శం॥
ప॥ అనియిట్లు కులసతితోడంబలికి యబ్బాసురపరుండు చిలుకరాతు
వైరికడకేగ నుద్యుక్తుండై తనమనంబున శివు నిట్లని ధ్యానించె॥

దర్శు—అట.

గిరిజానాథా నిరతమువేడెడ । కరుణాదానను గావుము మ్రొక్కెద|| గిరిజా!

పరమదయాకర మరువకనీపద । సరసిజములనే చాలనుతించెద||
ధరణినిరాఘవ వరకవిసేలిన । పరమేశానిను ప్రార్థనజేసెద||గిరి||
వ|| అనియిట్లు ధ్యాసించుచు నబ్బాసురవరుం డొక్కయాశ్రమంబు
గల్పించుకొని భక్తపరాధీనుండగు శంకరుని హృదయంబునని
ల్పుకొని||

తోహర|| తపమునేయుటకు యత్నికృతుడై తపసవేషమునుబొంది
జపమొనరింపగ మదిలోనప్పుడు చాలకొతుకముజెంది|| శంకర||
ఆశాపాశము లంటగోసి పర మేశువేడ్క-మదినుంచీ
వాసిగపంచేద్రయములనప్పుడు వరుసలోడబంధించీ|| శంక||
అక్షులమూసుక కుక్షినిజూడము పేక్షిణజేయుచునపుడూ
దక్షిశిక్షుసాలాక్షునినప్పుడు కుక్షినినిలుపుకయతడూ||శంకర||
రెంటినడుమనూ జంటబయకను యగ్నియంటకుండెడువాసి
దంటయైనముక్కంటిని దలచుచు తప మొనరించెనుపూసి- శంకర||

వ|| ఇట్లు ప్రమధనాధుండగు పరమేశ్వరుని మదినిల్చి ఘోరంబగు తపం
బుజేయుచుండ నాతపోగ్ని జ్వాలలుపెచ్చి భూనభోంతరాశంబు
భోరుకలుగింజేయుచుండ కరుణాయత్రిచిత్తుండును సకలభక్తలోక
వశంకరుండనగు శంకరుండు ప్రసన్నుడై

క|| అనలాక్షుండా భూసురు-గనగోని శేలేవ పల్లెకిరుణ్ణి
న్ననిలేవనెత్తయాలెడు । కనుగోని పరమేశుపాద కంజంబులకు||

క|| వినయంబున ప్రణతుండై తనకరములుమోడ్చినిలిచి తానాశీవుని
గనుగొని భక్తియుతుండై । మనికొనిస్త్రాత్రంబుచేసె మోదము
తోడ||

క|| కరకంఠశంభుశంకర । గిరిజాచేతోవిహార క్షేత్రవిదూరా
పరమేశమేరక్షరా । సరనాయక సేవ్యచరణసురరిప్రహరణ

దర్శ్య—ఆనందభైరవి ఆట.

శంకరా భవనా శంకరా - భక్తవశంకరః శంకరా॥

గజచర్మచేలా - భీకరశత్రుఫాల - శ్రీకరగుణజాల - సాకర
నన్నులీల॥ శంకరా॥

చారుహార మాగు లూరివిహారహ - త్పూరిరాఘవహాసా -
భూరికుండలిభూష॥ శంకరా॥

ఉ॥ ఓయిమహానుభావ కనుమోయి దయారస వీక్షణంబుచే

నోయిపురారి దాసజనులూర్జితభక్తినిరంతరంబుచే

న్బాయకసేవసేసిన శుభంబులనిస్తువటంచు నమ్మి స్వ

శ్రేయసమిచ్చయించి నినుజేరి భజి చితి వాంఛదీర్పవే॥

ప॥ అనియిట్లమ్మహానుభావుని న్గొనియాడి నందయాభుండై ప్రమధ
నాధుండిట్లనియె॥

తోహర॥ యేమిగావలయునడుగు మన్నియును యిప్పుడె వేగమెరమ్ము
కామితార్థములనిచ్చెదనీకును గట్టిగ మదిలోనమ్ము॥ శంకరా॥

అనివిని భూసురు డాదేవునితో నప్పుడిట్లువదియించె

వినుమోశంకర నీవెరుంగనిది వేరున్నదె యోదించె॥ శంకర॥

సీ॥ సీతాద్రితనయ సచ్చోహోవిహారాయ మారహరాయ నమశ్శివాయ
భూతిధరాయనుపాషితభక్తాయ మారహరాయనమశ్శివాయ

బాలచంద్రధరాయపాకారిపినుయ మారహరాయనమశ్శివాయ

సురమునిసేవ్యాయశోభితాంగశివాయ మారహరాయనమశ్శివాయ

నీవెరుంగనిదదియెద్దిసీలకంత త్రిపురవిధ్వంసనుతునికై తపముచేయు

చున్నవాడను సత్సుతుడొకడుచాలు-పలువురేటికితారలపగిదినిశిని॥

ప॥ ఇవ్విధంబున నభ్యునురవరుండుబల్కిన కాళికానాధుండిట్లనియె॥

తోహర॥ నాకుసముండగు నందనునిచ్చితి నామాటలుమదిసమ్మి

ప్రాకటముగ నీభూతిపండు నీభార్యకు వేగమెయిమ్మి॥ శంకర॥

గీ॥ అనుచువరమొసంగి యంబికానాధుండు | ప్రమధగణముతోడ ప్రమ
దమెసగ | చనియెరజితగిరికి మునిసంఘములుగొల్వ | వృషభతుర
గమెక్కి వేడ్కబాదలీ॥

న॥ ఇష్టిధంబున నక్కుహోదేవుఁ డంతర్ధాపగబొనొందినపిమ్ముట నాభూను
రవగుఁగు తనయాశ్రమగుఁగుకే కేగిచి యాపగమేష్వరు నాజ్ఞానుసా
రంబుగా యాతగడిచ్చిన విభూతిపంపయ భార్యకొసంగిన నామెయు
భ క్తిచే దానిజలంబున సమ్మిళితంబుజేసి త్రాచెనంత

. దర్శ్య—ఖరహరప్రియ—అట

భవభవనాశయీశ । పార్వతీనాథానిను । స్తవమొనరించెద
గావరగుణను ॥ శాలశశాంకమాళి పాలన నేయూచుహి , నాలుపుని
రశము దలచెదనిన్నేనుతి॥ భన॥

భోగిభూషణభి క్క పోషణపురహర । యోగిహృస్సిని మహి త్తు
ని గాఢావహోహా॥ భవ॥

వ॥ ఇష్టిధంబున సరిహాడతైనతాళిగోసు కెయగు భద్రదీపిణి ఈశ్వరధ్యా
నం గా మూతా త చి త్తయైయున్నతి॥

క॥ ఎనజాక్షికి నెలతప్పెన । మనవృత్తాంతి బుగూచె నె తునకు వెనక ।
వినుపింప సంతసించెను । మనముగు గర్భిణివాల్చె గానినిప్రీతి॥

క॥ నిగుపేద నకుముబు నను । సరింజూచుకునల్పప చాలగ నె డెలక
తిరముగ బడలిక గోచెను । గుగుకుచమానుక ముని దె కొనుగు
నలుపుక॥

శ్లో॥ నవగసములపై నాశదప్పెయ - న్నాతికినూగు మునిగ చెక ।
ప్రవిములపైన విభూతిదిచుటకై - క్కతికిగ్రహముల చెక ॥శ్లోక॥
నవమాసంబులు సగపు ర్తిగయ - న్నాతికి శుభముగనిగడా॥
ప్రవినులముగా గ్రహపంచకమును భవ్య తిరుచ్చలనుండా॥శ్లోక॥
మునుదేవకి శ్రీకృష్ణమూర్తిని - మోదంబున గనినటులా ।
వనజదళేక్షణ భద్రదంతిగనె - వామదేవుసములీలా ॥శ్లోక॥

ప॥ యిట్లు శుభమువలూర్తంబున సుజనులెల్ల రానందంబు నొందుచుండ భద్రదంతి సుతునింగనినవార్త పూర్వ విత్తుండువిని సంతోషవార్ధినోలలాడి శక్తికొలది భూసురవర్కులకు గోభూహిరణ్యాది దానంబులనొసంగి దశదివసంబులుం గడచినవెనుక సర్వజనానందుండ గుంగాపున సానందుండను నామంబిడి సంతసంబుననుండె నాశిశువును దినదిన ప్రవర్ధమానుండై పెరుగుచున్నంత

తొ॥ ఇట్లులుండు తనపట్టినిజూచుచు - యోహోసంతసమందీ!
గట్టిగ నుపనయనంబుజేసెతా - ఘనగురుత్వమును జెడి॥ శంక॥
చదువవేసినను సానందుండా - చదువుల మర్మములెల్ల॥
పదపడజదివియు పంచాక్షరినను - భవముజెందె గురువల్ల॥ శంక॥
పరమేశుని ధ్యానించుచు - నాతడు భక్తికోటితోగూడి॥
నిరతిముయాకర కంతుచరితములు - నిశ్చలముగ వినువేడి॥ శంక॥

ప॥ యివ్విధంబున నాసానందమాని రెండవ చంద్రశేఖరుండునుబోలె షోడశకళాపరిపూర్ణ సుధాకరుచందంబున చండకమండలకాషాయ శాటీపరిధానయుక్తుడై విభూతిరుద్రాక్షమాలికా లంకృతదివ్య నుందర విగ్రహుండునై సనాతనయోగీంద్రుని తెరంగున విహరించుచుండె నొక్కనాడు

తొ॥ సాతకాలంబందున లేచియు - పరగజపంబొనరించి॥
ఖ్యాతిగ నామృత చర్మాంబరుమది - కలుషముదీర నుట్టిచ్చి॥ శంక॥
మానిబృందములు నున్నయెడకు - తామహిమమీరనగు గంగో
గనుగొనివారలు సానందుని మదిగౌరవమున - జూడరా॥ శంక॥

ప॥ ఇట్లు వితర్కించిరి.

బేహగ్ — ఏకతాళం.

ఎవరియుష్మీంద్రుడు భవుసామసాంద్రుడు । భవుడానిచూడగ ఫాల నేత్రములేడు॥ ఎవ॥

వై కుంతుడోయన వరచక్రమునులేను । అకలంకుడగు యల
సకలేశుభక్తుడు॥ ఎవ॥

ధర రాఘవాదానూ దయనేలేడిశు । నిరతము వేడెడి వరరుషి
చంద్రుడే॥ ఎవ॥

శ్లో॥ సానందుండని మదిలోనెంచుచు । చయ్యనమునివరులిచ్చుక ।
మానుగనలరుచు నెదురుగజని । సర్వానమునను దోడ్తెచ్చి శంక॥
ఉచితాసనమాన నుండజేసినను । యొనరిగమానులగాంచీ ।
శుచివదనుండై పలికెనిట్లనుచు । నుగుచిగ మోడిముమించీ॥ శంక॥
మునివరులారా యేకోసత్కథ । మోదము సంగథలనాకు ।
వినగాదెప్పుడు వినియొనరించెద । వేడ్కవదనము మీకు॥ శంక॥
అనననఘుడు ధర్మప్రసంగుండను । నాసానందుని గూర్చి॥
వినుమా శోల్పెద పుణ్యపాపములు విశదంబుగ సమకూర్చి॥ శంకర॥

ద్విపద—కీరవాణీ—అటతాళం.

వినవయ్యసానంద విశదంబుగాను । ఘనదోషకరమైన కలియు
గంబునను । దానధర్మంబుల తప్పక నెపుడు । మానుగాక్రితువులు మరి
జపంబులును । ఘనముగ జేసిన కడుధర్మపరులు । యనయంబునుతహి
తుల్ తనుగొల్పుచుండ । నందరితోకుత నానంద మొంద । పొం
దైనమాటలు పొసగంగనాడి । యాయాస మొక్కింతయైననులేక ।
మాయగాప్రాణముల్ మరివిడనాడి । నుకుమారతనువుల జొచ్చివేగ
మున । నకలగకమతులయు నాశేమనభటులు॥ సకలోపచారముల్ సల్పు
చునుండ - ప్రకటసౌఖ్యములొంది పరగజనుచుండ॥

సీ॥ మహానీయ నవరత్నమయసౌధసంతతుల్ భాసురస్ఫటికసౌపానము
లును - గుగుతర వై డూర్యకుడ్యసంచయమును వలపులొల్కెడి
పుష్ప వాటికలను - నానాఖగద్వని నవ్యమాకొలకులు శుకపికా
రావ భాసురవనములు - చందనాగరు ధూప మందారదామముల్

తతచిత్రవస్త్రవితానములున, - స్వర్ణయుత రత్నభూషణచయము
లరయ - మెత్తనాదూది పరువులు మిగులగలిగి - సకలశృంగార
కలితప్రళ సమగుచు - సరసమై యొప్పు పుణ్యాత్ములరుగు తేరపు॥

వ॥ మరియు పుష్పాభ్యుపుగుఱు. లత్యంతవై భవంబునం బోవుమార్గంబు
నందు శమనదూతలచ్చరిమచ్చెకంటుల కాలవట్టమలోసంగి చండ
కిరణుదోర్గండతాడబులు సోనన్వశి బట్టుడని వచియించువారును
కిన్నరకన్నియల సురకీలబట్టసిచ్చి ఇప్పురుషులకప్పుడప్పుడు వీపుండ
నువారును యచ్చర చేడెలనాడుడసిముచ్చటిండువారునుచందనాది
లేకనంబు లీపుణ్యులకలండండనువారు పై పుణ్యాత్ముల మనంబుల
సంకోపమగునులగజేసి యమాద్వారంబుజేర్చి శమనుంగని దాడప్ర
ణామంబులొచరించి భూమియందగిల పుణ్యులను తమయాజ్ఞచే
దెచ్చినామని దెల్పిన యముగఱు సంకోపభరితస్వాతు॥

శోహర॥ కింకిరనర్మలుగొలువనప్పుడికి పాంకముగాతాగదలీ
శంకిదీర్చుటకు ఓతగు పులన చయ్యనరమ్మనబాదలీ॥ శంకిర॥
భూగిపై భవమునుడుతె నాతెను పుణ్యులకిడకేతెగిచి
ధీరతన నాపుణ్యపురుషులను తేజ బెసగగగాంచి॥ శం॥
కరణంబగునాచిత్రగుప్తునిక గనుగొని వీరలుభవిసి
సరగున నునలించిన పుణ్యంబులు చయ్యనదెల్పుముచెప్పి॥ శంకి॥

వ॥ అనిన చిత్రగుప్తుగిట్లసియె.

ఖరహరప్రియ—ఆదితాళము.

వేరువేరుగను - వీరలపుణ్యము చేరిదెప్పేదనేను చిత్తగింపుము
దేవ॥ వే॥

యీశునుడిశునకు యెంతోచిత్రముగి - మాఘమాసపూజ
మరిమరిజేసెగా॥ వే॥

యీ మహామహాడళి హెచ్చగ ౧. శునకు - భూమిలో
గుల్లగట్టి పొందెయొకమును॥ వే॥

సతతముహరినిమది నుతునితడొసరించి హతితవవనుడిత డతని
లితభక్తుడు॥ వేరు॥

శోనార॥ ధిరణి 'జాతి సిపుణ్ణుడా' దేనదేవపూజకుడూ
చాగుశెగిబుగ పుష్పవన బుల చాలగ వేసను వీడూ॥ శం॥
శివభక్తులు వీరిందగువిన మా కవపూజాపరులయ్యా
భువిలో వీరలు నవృణిమలాడని పుణ్యాత్ములవినరయ్యా॥ శంకర॥
సరవిని కన్యాదానము జేసె సరసులు వీరలుఘనములూ
చెరువులుబాసెను కుంటలొన్నన కగుణామతులీజనులూ॥ శంకర॥

ప॥ అని విషయాబున నవృణ్ణులచేత్రంబు మనవిజేసినవిని దినకరతన
యుగ మనంబు సున బుగ నీన పొచి యుచ్చవచ్చినట్లమరావతి
కేగుండన సుఖ మంబున పుష్ప కాగుఘనై చనిరంత కింకరులు
పుణ్యపుగుఱులస్వర్గపుకడను తిదినితరింబ పాపాత్ములగొనివచ్చు
చందంబెల్లలిన॥

సీ॥ బసరింగభూమిలో ఘనముగా మునుజులు కెనారపాపంబులుకోరిచేసి
కిడపటప్రాణాంతి కాలంబునందున శ్లేష్మగోరంబుల జీవులగుచు
తనువులుదెలియక తిరిగినదశను ప కోలాకాలంబుగ కాలభలులు
చటులభీకరిఖడ్గచక్ర సూచయముల కటులకార్భటికోప భావులగుచు
ముట్టి ప్రాణంబులను పాశములనుట్టి మాతనాదేహములజేర్చి
యరిసిపేర్చి గొలుసులనుబట్టి కుక్కలగొంచపొవు పొల్కిలులులను
వెసగొంచబోలుచు॥

శోనార॥ యమపురికేగెడుమార్గమునందున నతిభయముగ జూపట్టి
యమరగఘోరపితాచసంఘములు నలరుచుండుచలపట్టి॥ శంకర॥

క అకు రాళ్లును కడుభీకరమగు ఖరమ్మగసంచయముండ్మా
 తిరముగ గురియును నివ్వలవానలు తేజముమెరయగమెండ్మా శం॥
 పిడుగులు నలుగడ ఫెళ ఫెళమనుచును బెడిదముగా బడు సెగనూ
 గడగడనొడలు వడంకిగ వారలు పుడమిబడుదురతివగనూ శం॥

ప॥ ఇట్లతిఘోరరంబగు మార్గంబునందు శమను కింకరులు పావులనుబట్టి
 కట్టి కొట్టికొని యమపట్టణంబునకుంజనుతరి నారకులు ధృతిగలిగి॥

హిందుస్తానితోడి—ఆట.

ఒక్క నాడ్వైదను ముక్క లోకి చునమున । చక్క గదలచెము
 అక్క టమనము॥ఒ॥

అక్క-మలాక్షున కొక్క ప్పడై నాను । మొక్క మైతిమింక
 ది తెప్పవరుమనకు॥వో॥

చేరామొకప్పడూ శివభక్తి పరులను దూరుదుగుము భ క్త
 ధరూలనెల్ల॥ వో॥

జూదంబులాడితిమి మోదంబుతోనపుడు ఫేదమొందగ జీసె వేధ
 మననిలలు॥

తో॥ అని యాతీరున దుఃఖములొందెడి యాపాపాత్ముల గాంచి
 ఘనమగు కోపముతోడత నప్పడు కాలునిదూతలు మించి॥ శంక॥
 పండ్లుగొరుకుచును పావులనందరి ముండ్లపైని నీళ్ళుచునూ
 కండ్లతోన బల్లెంబుల గ్రుచ్చుచు కడగండ్లను ముంచుచునూ॥ శంక॥

క॥ ఈరీతి ఖలులనందర । ఘోరిముగా శమనభటులు కోరికలలరక
 మొరినకోపముతోడత । చేరిచిరలతరణిపుత్రు చేరువకు వెసె

గీ॥ ఇవ్విధంబున గొంపోయి యినజకడకు । భటులు ముందుగ నేతెంచి ప్రణమితీజేసి । భూప మీయాజ్ఞ నొప్పున భూమిలోని । పాపులను దెచ్చినారమో పరిమపుణ్య!

వ॥ అని యట్లు భటులు తెల్పినవినిశమచుండు కోపోద్దీప్తితమానసుండై .

తొ॥ కడువడితోడుత నార్భటించుచును కన్నుల నిప్పులురాలగ్ బెడిదముగ కనుబొమలువేగమే మడిగొల్పుచు తాళిలగ్ శంకర॥
దున్న నెక్కి తద్దశఘంటా ధ్వని మిన్నున నెంతయు మ్రోగగ్
కన్నులనిప్పులు జలజల రాలగ ఖలులందరగని వేగగ్ శంకర॥
కరణములగు నాచిత్రగుప్తులను కడువడితోడుకొని
తిరమైయొప్పెడినూగులూరిపురి మగునాత్మజ మదిదలచుకొని॥శం॥

వ॥ యీ ప్రకారంబుగా యమధర్మరాజు కోపంబు దీపింప పాపులకడ కేగి చిత్రగుప్తుంగొచ్చి వీటలు భూలోకంబున నేమేమి పాపంబు లాచరించిరి చెప్పుమనిన నాతండ్రిట్లనియె.

సీ॥ దేవతాదూషకుల్ దివిజవిరోధులు గోహరుల్ పరసతి గోరువారు । మద్యపాచులు గురుమానవ హింసకుల్ భర్తచోరులు పాపకర్మరతులు । పరధనాసక్తులు బంధువిరక్తులు గుగునిగడ జేసిన క్రూరమతులు । మిత్రవంచకులు స్వామిద్రోహచిత్తులు మాంసవిక్రయులు యీ మనుజులరయ । శివుని నిగించు చుండెడి చెనటిపిఠుజీవహీన యొనర్చిన చెడుగువాడు । భక్తజనులను దిట్టిన పాపివీడు । ధర్మశూన్యుండు వీడునో ధర్మరాజా॥

సీ॥ వాసుదేవునినైన వామదేవునినైన నేవించి చూడని చెనటి వీడు । కరకంఠునేనియు కంజాత్మునేనియు పూజింపలేని దుర్బుద్ధి వీడు । మామనోహరునేను మామనోహరునేని పొగడనేరని తుద్రబుద్ధి వీడు । కేశప్రగుడికేని నీశునిగుడికేని నడవనేరని నీచ నరుడువీడు

పీఠలందరు జూదరి వారువారు । కానులకు పిల్లలమ్మిన కలువమ
తులు । వీరు మాతాపితరులను దూరువారు । వాడు కులకౌతల
ను వీడువారు దేవ॥

ప॥ అనిన విని మండిపడుచు విజ్ఞానేశ్వరంబను ధర్మశాస్త్రాను సారంబు
గా పరీక్షించి భటులం జూచి యిట్లనియె.

తొ॥ గృహదాహకులను గురుద్రోహులను కీలికీలను గాల్చి
మహిమహిరగను పరసతిబట్టిన మనుజుల పెనముల జేర్చి శంకర॥
విద్యయునన్న ముకన్యలనమ్మి విప్రుల కొగువులగాల్చి
మద్యపానులను మాంసభక్షకుల మరిమరి కండ్లు జీల్చి శంకర॥
వగగొని భ్రాతల బాధులదూరిన పాపుల గొండ్ల ద్రోసి
వగబాగులగ వ్యభిచారులనందరి వరుసనగ్నిబడవేసి శంకర॥
మిగిలిన ఖలులను మీమీ నేర్పులు చెరయునటుల గావించి
మిగులభాధల జెందజే యడి మేరమీరకను మించి శంకర॥

ప॥ అని యివ్వధంబున భటాగ్రేసరుండగు వీరి పేనున కాజ్ఞయిచ్చి తన
ప్రేలిముద్రక నొసంగిన భక్తింగై కొని దండధరునకు బ్రణమిల్లియ
వీరుండరుదెంచి తదవృత్తాంతబాతయు కింకరుల కెరింగింప వారు
నుం జెలరేగి ప్రాసముసల ముద్గర భిషిచాల గదాదండ ధనుర్బా
ణ కృపాణకరపత్ర ప్రముఖ నిఖల సాధనాబులుగై కొని లంఘించు
చు బెడబాబ్బలిడుచు వెడనవుల నవ్వుచు ముష్టిఘాతంబులు బా
ధింపుచు బెడరు నటుల నారకులం గొట్టికొనిపోయి యన్నగరి ద
క్షిణ ద్వారంబునందునగ బడద్రోసి ఘోరంబుగా బాధింపుచుండు
రని ధర్మ ప్రసంగుండు తెల్విన విని సానందుండు విస్మయంబంది
మానివరున కిట్లనియె.

తొ॥ ఓమునినాథా మీపల్కులు విన నామది చోద్యంబయ్యెన్
భూమిలోన పుణ్యాత్ములు సుఖములు బొందుటమేలయ్యెన్॥

ఘోరిదుఃఖముల గుండు ఖలులపై గొంచెము శివ కృపరాదా
దానిజూపకయుంట జూడగా దద్దయుకట్టముగాదా॥ శంకర॥

కాఫీరాగం—చతురశ్రగతి

హరునకు తగునా సరియిది యగునా । ధరఖలులపయి పంతటి
పగజనునా॥ హ॥

పురహరునకు యందిరు సరియన ముని । వరవినమయి ధరణీ
స్థలిసి॥ హ॥

ప॥ అని యివ్వెఛంబున ననుచు నమ్మునులం గని.

తొ॥ మునివరులారా మీరబ్బందరును మోడంబలరగ లెండ్లా
యినపుత్రునిపురి జూడగబోవుద మింపుగ నాతోరండూ॥

న॥ అని మోడంబగుచుకొని దయార్ద్రచిత్తుండగు నీశ్వరు నిట్లని విను
తించె.

క॥ పరిమేష్వరి గిరిజాధి ప । కరకంఠ త్రినేత్రయీశ కామహరిశివా
పరమదయానిధి సురసుత । వరమానిస్తోత్రపాత్ర వాసుకిహారా॥

దర్శు—శ్రీరాగం—ఆది.

పరమేశ్వర కరుణా కరశివ । కరకంఠ పుర హరిభూరిహరి । సారె
వేడినారా । నేరమేర బ్రోవరారా॥పర॥

చేరివేడినారా రారక్లేశదూర భూరిభుజగభూష బ్రోపురాఘవ
పోష తారకేశధార సూరివరవిసుత । చేరికొల్తునిన్నే శివాభక్త
పోషా॥ పర॥

వ॥ అని భక్తజనవశేనకరుండగుశేంకరుండనమనంబునం ధ్యానించుచుండ
డస్తోత్రప్రియుండగు కాలకాలుండు సానంగుని మనోభీష్టంబెరింగి
తైలాసంబునుండి వ్రుష్పకంబుబంపిన నచ్చటిమునివరులతోడసానంద
ఋషివృషభుండు న వివ్రమానంబధిష్ఠించి వేణువీణా గానంబులును
మంగళతూర్యంబులును పుణ్యాంగనాజనాశీర్వాదవిశేషనాదంబులు
ను నొక్కుమ్మడి మ్రోయవృషభధ్వజంబుమెరయ నదలియమపురం
బున కరుగుచుండె నంతనక్కడఁ

తొ॥ సకలధర్మములు శేంకల్గుదీర్చెడి సంయమివరులుచెలంగఁ
నొక్కవై పున గంధర్వులు యక్షులు నొనరగతను గొలువంగా॥ శం॥
వలసినకార్యములెల్ల జేయుచును వలనుగ భూతములుండా
కలస్వనంబులతో గంధర్వులు బలుగానము జేయుచునుండా॥ శంక॥
కంకణరవములెసంగ చామరలు గరుడకామినులువిసరా
పొంగముగా వేదములుజరుపుచును భూసురవర్యులు ముసరా॥ శంక॥

వ॥ ఇట్లు పరిమాణంబున గొలుపుదీరి సాహసనంబున గూర్చునియు
దుసమయంబున దదాస్థానమంటపద్వారంబునకు నారదుండేతెంచిన
ద్వారపాలకులు తద్వృత్తాంతంబు చెలువనలేండు॥

తొ॥ హరి॥ నారదమానికి నెదురుగజని సంతసమున దాదో డైచ్చి
చారుతరంబగు గద్దియెనునిచెను చయ్యనమ్రొక్కుచు మెచ్చి॥ శం॥
నారదసంయమివర మీరిచటికి జేరినంతమాత్రమునా
దీరెపాపములు ధన్యతగాంచెడి తెరపుగంటి చిత్రమునా॥ శంక॥
ఏమికార్యమునకై యిటువచ్చితి రింపుగ నాతోజెపును॥
సేమముతోడుత జేసెదనన మునిశేఖరుడిట్లనెనపుడూ॥

మ॥ ఘనుడు॥ శంకరమంత్రసిద్ధుడులసత్కరుణ్యచిత్రాబ్జుడ
త్యనఘుండున్మునిసార్వభౌముడునునా సానందమాసీత్వరుం

డినపుత్రోత్తమత్వత్పరంబుగనగా నేతెంచు దానిప్పుడిం
కనుసీపాపులనందరి నొనచు వీక్షజేరు కైలాసము

ప॥ యివ్వధంబునబల్కిన నారదుజూచి శమచుండిట్లనియె॥

శోహర॥ పంకనునూసన ప్రముఖులనరసిన భక్తుడు భృగుమునికింటే
కొంకక తావ్రతిసృష్టియొనర్చిన కుశికతనయముసికింటే॥శృంగ॥
శిష్టుడైనశౌండిల్యునికంటే శ్రేష్టుడు గౌతముకంటే
సష్టుడైన వసిష్టునికంటే నిరుపమానుడేకంటే॥శృంగ॥
వనజాసనునకు తనయులైన మీనంటివారలీవనికీ
చనుదెంచిన మాతరమే వద్దన సరసాబే యీమునికీ॥శృంగరీ॥
వితగాను వినుపించితిరిప్పుడు వినువనిచింతజనించె
పంతుముఖోపత సానందుఁ డీ పనిచేమని యూహించె॥ శృ॥
ఎండమావులందలి జలముల నెకకుండకు బోయగవచ్చు
కుండల్నిండునెకయెట్టివిధంబున గొల్బున మార్చగవచ్చు॥ శృంగ॥
తామరశూషులచే నెకమదకరి దప్పగ గట్టగవచ్చు
భీమతరంబగు నగ్నికీలనెక పెట్టున మ్రొంగగ వచ్చు॥
గాని నారకుల గాధలు మాన్పగ కాని కార్యమెంతయును
పూనిక నాకును దేవవిభుడు హరిపొందుపడఁడని నుమంతయునూ॥
సానందుని కీపని దప్పింపగ శక్యము కాదు మునింద్రా
పూనికతాజేయగ దలచిన పనిపొసగదు విబుధేంద్రా॥

ప॥ అనియారీతి యముండు పల్కుపల్కులనువిసి కలహాభోజనుడు
జలజాప్తతనయుం దీవించి చనివపిమ్మట సానందుం డర్కనందను
మందిరింబున కేతెంచి యచ్చటచ్చట నాడు ముచ్చటలాలకింపుచు
వచ్చుచున్న సమయంబున యుష్మరజనంబులు విమానంబున ముని
బృందసమేతుండై యున్న సానందునింగని యిట్లని వితర్కించిరి॥

సీ॥ వచ్చెవిమానంబు జెచ్చెరనిచటికి యెవ్వరిదో యేరికెరుగరాదు
యనుచు నందునగలయహ్మానిజనమధ్యమున వెల్లుచుండెడి మునిని
జూచి । పురుహూతుడో కాక భూతేశుడో కాక వైకుంఠుడో కాక
వనజభవుడో । వజ్రాయుధంబును వరత్రిశూలంబును చక్రంబురాజు
హంసమును లేడు । గానమును నారదుడు పల్కె కాలుతోడ । వచ్చు
సానందుడిచటికి వచ్చునంచు నాతడీతడెయగునని యనుచునుండ వ
చ్చెనటకు విమానంబునిచ్చులర॥

వ॥ ఇట్లు పురంబు బ్రవేశించు సానందుం జూచి దూతలు ధర్మరాజుతో
దెల్పిన నతం డతని రాకకు వితర్కించుచు నారద వచనంబులు ద
లపోయుచు వేరుసాయంబు వోచమి నాతని బ్రసన్నుగా జేయ
సమకట్టి.

తో॥ తనరగపూజా ద్రవ్యములెల్లను వారతతోగొని వేగా
మునికులతలకు నికర్ణ్యపాద్యముల ముచ్చటలలరగ నిడగా॥ శం॥

వ॥ మనమున నెంచి యెదురేగి సకల ముని వనబృందంబు నడుచు ను
దారద్రుమంబునలెనున్న సానందుంగాంచి ముకుళితకరకమబుజై.

క॥ శరణుమునీశ్వర త్వత్పద । సరసిజముల కెరగిచుతులు సలిపెద ద
యతో । సరగున మీరలు నుత్పరీ । కరుదెంచుట శుభము లెస
గె యనఘచరిత్ర॥

సీ॥ పిచ్చుగుంటపైని వచ్చుగంగవితాన । నన్ను ధన్యుజేయ నెన్నిమీర
నాదుపట్టణంబునకు జనుదెంచుట । యేమెనర్చు పాపమెల్లబాసె॥

తో॥ అని నుతియుంపగ సంతసమందుచు నతడు సందియము విడచి
యిననుతుకరమును గరమునబట్టుకు 'నేనుగువాకిలి గడచి' శంకర॥

కాంచనమణిమయ మంటపమందున గద్దియ పై గూర్చుండి
పంచముఖుని శీవుశంకరు నుదిలోపలను దలంచుచునుండి॥ శం॥
శమనుని గనుగొని యిష్టాగ్రోష్ఠిని సంతసమందుచునుండా
యముడామునిపతి గనుగొని పలికెను నతిసంతసమొదనిండా॥ శంక॥

దర్శు ఆది—హిందూస్తాని

మునివరా యిదే వీనిపించూ - పనియేమో యిటాంచూ॥
ఘనదయా మమ్ములనించు . మనసీని వినివేడ్క॥ ముని॥
సుబ్బరామామాఖ్య పోష - గొబ్బునదెల్పు నృదుభాషా॥ము॥

వ॥ అని యిట్లు యముని మునుడివిన బుడుతనెలదాల్పు బత్తుండగుజడ
దారి యిట్లని నుడివె. నీపురంబు గన గరంబు మనంబునముదంబండి
ముగిదు వచ్చితినిన యముండిచ్చపొచ్చిన చింతతో.

ముఖారి—అట.

తీరె కుణము పురికినాకు । చేరి మానినన్ చెరచున్॥ తీరె॥
నారదుండు దెల్పినపుడె । జేరనైతిగా యీశున్॥ తీరె॥
పిలువనట్టి పేరంటముకూ । వెలయపెద్దగా వచ్చెన్॥ తీరె॥
యేమిసేతు యేచునందు । కామవైరి నన్ గావడా॥ తీరె॥

వ॥ అని యిట్లు మనంబునకుఁబొంది మరియును.

శో॥ సురశతీసంపద వార్ధిపాలుగా చూరబుచ్చెగా నొకడు
చిరశత్రుక్రతుండైన నశేశుని చిలువగ జేసెగ నొకడూ॥ శంకర॥
చీకాకొండగ సమృద్ధజలముల చేరగ్రోలెగద నొకడూ॥

సీ॥ వచ్చెవిమానంబు జెచ్చెరనిచటికి యెవ్వరిదో యేరికరుగరాదు
యనుచు నందునగలయమ్మానిజనమధ్యమున వెల్లుచుండెడి మునిని
జూచి । పురుహూతుడో కాక భూతేశుడో కాక వైకుంఠుడో కాక
వనజభవుడో । వజ్రాయుధంబును వరత్రిశూలంబును చక్రంబురాజ
హంసమును లేదు । గానమును నారదుఁడుపల్కె కాలుతోడ । వచ్చు
సానందుడిచటికివచ్చునంచు నాతడీతడెయగునని యనుచునుండ వ
చ్చెనటకు విమానంబునిచ్చలర॥

వ॥ ఇట్లు పురంబు బ్రవేశించు సానందుం జూచి దూతలు ధర్మరాజుతో
దెల్పిన నతం డతని రాకకు విత్కించుచు నారద వచనంబులు ద
లపోయుచు వేరుపాయంబు వోచమి నాతని బ్రసన్నుగా జేయ
సమకట్టి.

తొ॥ తనరగపూజా ద్రవ్యములెల్లను బారత్యోగిని వేగా
మునికులతలకు నికర్ణ్యపాద్యముల ముచ్చటలరగ నిడగా॥ శం॥

వ॥ మనమున నెంచి యెదురేగి సకల ముని వనబృందంబు నడుమ నుం
దారద్రుమంబునలెనున్న సానందుంగాంచి ముకుళితకరకముల్లుడై.

క॥ శరణుమానిశ్వర త్వత్పద । సరసిజముల కెరిచుతులు సలిపెద ద
యతో । సరగున మీరలు మత్పూరి । కరుదెంచుట శుభము లెస
గె యనఘచరిత్ర॥

గి॥ పిచ్చుగుంటపైని వచ్చుగంగవితాన । సన్నధన్యజేయ నెన్నిమీర
నాదుపట్టణంబునకు జనుదెంచుట । యేనెనర్చు పాపమెల్లభాసె॥

తో॥ అని నుతియింపగ సంతెసమందుచు నతడు సందియము విడచీ
యిననుతుకరమును గరమునబట్టుకు నేనుగువాకిలి గడచీ॥ శంకర॥

కాంచనమణిమయ మంటపమందున గద్దియపై గూర్చుండి
పంచముఖుని శివుశంకరు మదిలోపలను దలంచుచునుండి॥ శం॥
శేమనుని గనుగొని యిష్టాగ్రోష్ఠిని సంతసమందుచునుండా
యముడామునిపతి గనుగొని పలికెను నతిసంతసమెదనిండా॥ శంక॥

దర్శ్య ఆది—హిందూస్తాని

మునివరా యిదే వీనిపించూ - పనియేమో యిటగాంచూ॥
ఘనదయా నుమ్మాలనించు . మననీని వినివేడ్క॥ ముని॥
సుబ్బరామాయాఖ్య పోష - గొబ్బనదెల్పు మృదుభాషా॥ము॥

వ॥ అని యిట్లు యముు కనుడివిన బుడుత నెలదాల్పు బత్తుండగుజడ
దారి యిట్లుని నుడివె. నీపురంబు గన గరంబు మనంబునముదంబంది
ముందు వచ్చిననన యముండిచ్చహెచ్చిన చింతతో.

ముఖారి—అట.

తీరె కుణము పురికినాకు । చేరి మానినన్ చెరచున్॥ తీరె॥
నారదుండు దెల్పినపుడె । జేరనైతిగా యీశున్॥ తీరె॥
పిలువనట్టి పేరంటముకూ । వెలయపెద్దగా వచ్చెన్॥ తీరె॥
యేమిసేతు యేచునందు । కామవైరి నన్ గావడా॥ తీరె॥

వ॥ అని యిట్లు మనంబునకుఁబొంది మరియును

శో॥ నురశతిసంపద వార్ధిపాలుగా చూరబుచ్చెగా నొకడు
చిరశత్రుకతుండైన నశేశుని చిలువగ జేసెగ నొకడూ॥ శంకర॥
చీకాకొందగ సమృద్ధజలముల చేరగ్రోలెగద నొకడూ॥

ప్రాకటముగను త్రిశంకుతనయు గనుబాధ పెట్టెగద నొకడు॥ శం॥
 చి త్తజన్మగురుడైన రమాపతి శిరముదన్నెగా నొకడూ
 కుత్తుకలంటగ గోసెనుగద రాజోత్తము లందరి నొకడూ॥ శంకర॥
 కాపున వీరల చెల్వెగూడ దిక గతిదోచదు నాకెట్లూ॥
 యీవసుధామరు డేమి నేయునో యెఱుల జెపును ముచ్చట్లు॥ శం॥

వ॥ అని తన మనంబున ఖన్నత్వంబునొంది సానందుం గనుగొని తమ
 గుప్తప్రకారంబుగా మత్పురంబు జూచుండని పలికి కింకరులతో నీ
 వృత్తాంతంబంతయు మన నగిరంబున నాటుండని నెలవొసంగి పనిచే
 తదనంతరంబ.

ఖరహరప్రియ—ఆదితాళం.

౧ మునివరుతోడుత ముకుళిత కాదుడై । చనిపశ్చిమ ద్వారా
 మునకును యముడ నే॥ ముని॥

౨ వీరలు పుడమిని మూరివయ్యనేన । చేరిచేసిన పుణ్యజనులీ ను
 గుణులు॥ ముని

౩ అనఘావీరలు కనయము నిశుని । మనమున దలచు భక్తజ
 నులీపుణ్యులు॥ ముని॥

౪ నిరతము బొకని సరసులు వీరలు । పరమపుణ్యులు శివభ
 క్తులు వీరలు॥ ముని॥

౫ ప్రేమతోగుట్టా నుబ్బగాయనేలెడి । శ్రీమహేశునిపూజ చే
 సెటి ధీరులు॥ ముని॥

వ॥ యముండిట్లు సానందముపొచుద్రువకు ప్రాకృశ్చిమోత్తర ద్వారం
 బులంకుంచు పుణ్యపురుషుల చక్రత్రాబు దెల్పిన విని విని సంతసిం
 చి యిట్లనియె.

తొ॥ యిచ్చటగల్గిన వింతలపుణ్యం నెల్లను జూచితే కా
 చెచ్చెర యావ్యధ్వరము జూడగ జేరుదమన (మమగొంకా॥
 స్వామీ మీరలు చూడగూడ నది చాలా పాశ కలహా
 యేమిజెప్పదును కల గోనైనను యెంచగూడదతి బలుహా॥ శంకర॥
 అనవిప శమనుని గనుగొని యపుడా మునినరు డిట్లని పలికె
 చనవలెచూడగ నడ్డపు మాటలు చాలును రమ్మిట నిలకే॥ శంకర॥

వ॥ అస యమంగ భయ బు నొంది మారు మాట డనేరకి నతనిం
 దోడ్కొని పాపజనయు కంబగు దక్షిణద్వారంబు బ్రవేశించి.

ద్విపద — కీరవ జ అటతాళం.

చనుచూడ నచ్చో జమదూతల్ల గనుగొని ద్వారంబు
 గ్రక్కునదెగున । తీరి సస చయచ చే కెరసినరాక నమితకప్తముగ
 ల్లనాగుహజూపి । చూచిజేమ వ చోద్య బుగాను యాచీకటుల
 కోన । కెతయువేగ పోనను లో పోదము
 పించు కరగవీక్షించ ।
 మాతలుగల్గెగా
 ముని

క॥ వీరికి శివపంచాక్షరి ధీరతక్క ములజొనిపి తేజంబెసగన్
ఘోరిమగుపాపమంతయు । దీరినటాలతీతునాది దేవుని కరుణన్॥

గీ॥ అనుచు సానందాడవ్వుడు నాత్మగోస । దలచి పరిమేశుధ్యానించి
నెలయెరక । వాసులెల్లరు వినగను నానుదేవు । మత్రిపతనం
బొనర్చె సమ్మానిపరుడు॥

ఈ॥ మునివరుడ్కిల మంత్రపరసమును ముదమున జేసినమీరీ
ఘనమగు పాపులచెన్చెల దూసను కవ్వములెల్లను దీరీ॥ శంకర॥
కాలుడుమనమున చింతిమొందగను కిడువడి నారకు లెల్లన్
వాలాయగురు ద్రుద్రూపములు వహించిచి రంజిల్లన్॥శంకర॥
భూరితమతమదేహకాంతులటు పొందుగగని వెలుగంగా
కోరి విమానారూఢులై నితమ కోరికలునుదీరింగా॥ శంకర॥

కైలాసంబున కేగుచునుండగ కాలుని నమ్మునిగాంచి
శంకరుడు నమ్మున సఘము తాదీవించి॥ శంకర॥

౨ వీరలు పుడమిని మారించుచు నొకముహూర్తన్

గుణులు॥ ముని

గూడన్॥ శం॥

౩ అనఘావీరలు వనయము సేసెను । ముంమున దలచు భక్తజ
నులీపుణ్యులు॥ ముని॥

౪ నిరతము బొంకని సరసులు వీరలు । సరమపుణ్యులు శివభ
క్తులు వీరలు॥ ముని॥

౫ ప్రేమతోగుట్టా సుబ్బగాయనేలెకి । శ్రీమహేశునిపూజ చే
సెటి ధీరులు॥ ముని॥

వ॥ యముండిట్లు సానందముపొందగ్రానకు ప్రాకృశ్చిమోత్తగ ద్వారం
బులంగంచు పుణ్యపురుషుల చరిత్రలు చెల్విన చిని విని సంతసిం
చి యిటనియె.

